

Ižvalgos ir nuomonės

Finansų ministras R. Šadžius: „Pinigai nekrenta iš mėnulio“

Martynas Čerkauskas

2013-01-28 16:06

Po ketverių metų pertraukos į Finansų ministeriją grįžęs socialdemokratas Rimantas Šadžius sklaido per rinkimų kampaniją kai kurių politikų dalintus pažadus apie greitą Lietuvos ir jos gyventojų suklestėjimą. Fantastiškų dalykų nebus, didelių atlyginimų „nuo rytdienos“ - taip pat. Ministras nedrįsta prognozuoti, kuria linkme kitais metais keisis mokesčiai žmonėms ir verslui, tačiau mano, kad nekilnojamojo turto mokestis turėtų būti taikomas ne tik milijonieriams.

- Šįkart vadovauti ministerijai, matyt, bus sunkiau nei prieš krizę, nes finansinė padėtis šalyje vis dar įtempta, o per rinkimų kampaniją politikai žmonėms prižarstė daug pažadų. Visuomenės lūkesčiai dideli. Ar susitvarkysite?

- Vyriausybės darbo pradžioje dažnai tenka girdėti, kad per rinkimų kampaniją pridailinta daug nerealių pažadų. Natūralu, kad konkuruojančios jėgos kaltina viena kitą. Jei atsiversite Vyriausybės programą, abejoju, ar ten rasite fantastinių dalykų. Didelių atlyginimų nuo rytdienos niekas nežadėjo. Žinoma, visko, kas surašyta, gal nepavyks pasiekti dėl vienu ar kitu priežasčių.

- Tačiau jūs ir pats skeptiškai įvertinote galimybes vėl gražinti pridėtinės vertės mokesčio lengvatą mėsai ir kitiems maisto produktams.

- Mūsų programoje parašyta, kad mokesčių sistema turi būti stabili. Stabilumas nereiškia, kad nieko negalima keisti. Tai reiškia, kad pokyčiai turi būti tinkamai suplanuoti, tinkamai įvesti sulaukus partnerių pritarimo. Todėl premjeras ir sudarė darbo grupę, kuri analizuos dabartinę situaciją ir įvertins visas galimybes, pasiūlymus, kokius mokesčius galime keisti ir peržiūrėti. Mokesčių sistemą turime transformuoti taip, kad ji tenkintų dideles visuomenės grupes.

Taip nutiks ir su PVM lengvatomis. Vienais atvejais, pavyzdžiui, leidybai, jų įvedimas valstybės biudžeto pajamoms nebūtų labai reikšmingas. Tuo tarpu, įvedus PVM lengvatas maistui biudžetas gali prarasti nemažai pinigų. Taip pat turime įvertinti, ar sumažinus mokesčius žmonėms palengvėtų gyvenimas, ar mes nesudarytume galimybių pralobti tiems, kurie turtus turi uždirbti kitais būdais – efektyvinant verslą, o ne naudojantis lengvatomis.

- Kai kurie Seimo nariai žadėjo derėtis su Europos Sąjunga (ES), kad ši sumažintų mums taikomą minimalų akcizą ir būtų galima atpiginti degalus. Ar tai realu?

- Mes turėjome ES suteiktą išimtį ir ji jau baigė galioti. Minimalūs akcizų dydžiai Europoje padaryti norint suvienodinti prekybos sąlygas vienoje rinkoje, kur tarp šalių nėra sienų. Manychiau, kad vilčių sumažinti minimalų akcizą Lietuvai nėra.

- Kiek daugiau nei prieš metus socialdemokratai kartu su konservatoriais

bandė skubiai įvesti prabangos mokestį automobiliams, nekilnojamajam turtui. Tada dalis planų žlugo. Gal vėl bandysite tai padaryti?

- Aš manau, kad skuba nėra geras būdas tvarkyti mokesčių sistemą. Pažiūrėkime kas iš to išėjo. Nekilnojamojo turto mokesčio iš brangesnių nei 1 mln. litų būstų savininkų už praėjusius metus turėjome surinkti 17 mln. litų, o gavome apie 3,5 mln. litų. Gal dar dalis sumokės pavėlavę sausį. Tačiau mes analizuosime situaciją, kodėl taip atsitiko.

- Galbūt reikia keisti įstatymą ir apmokestinti mažiau vertus butus ir namus?

- Pritarčiau tam, kad kartelė būtų nuleista ir taip būtų įtraukta daugiau žmonių. Kai mokestis paliečia tik vieną kitą visuomenės narį, jie randa būdų, kaip to mokesčio išvengti. Geras mokestis turi turėti daug mokėtojų. Tada jį galima padaryti „neskausmingą“ kiekvienam ir dėl masto surinkti reikšmingą pinigų sumą. Tiesa, mes turime atsižvelgti į tai, kad būsto mokestis yra pakankamai socialiai jautrus. Juk nemaža dalis žmonių būstą pirko paėmę paskolas, todėl šis mokestis jiems būtų papildoma našta.

- O kaip bus su automobilio mokesčio įvedimu? Lietuvai jį jau seniai perša Tarptautinis valiutos fondas.

- Šis klausimas, matyt, taip pat bus svarstomas premjero sudarytoje darbo grupėje. Automobilio mokestis – tai turto mokestis. Ekonomikos teorija sako, kad tokie mokesčiai mažiausiai kenksmingi verslui. Kita vertus, automobilių parkas Lietuvoje labai senas. Jei jį norime atnaujinti, reikėtų apmokestinti senus automobilius. Manau, kad daug žmonių, ypač gyvenančių kaime, sunkiai galėtų sumokėti tokį mokestį.

- Verslas nori, kad pelno mokestis nebūtų taikomas investuojamam pelniui. Ar tai realu?

- Mes neatmetame mokestinių lengvatų kaip reiškinio. Tačiau kiekviena lengvata turi turėti konkretų tikslą. Ne tiesiog sumažinti mokesčius. Tai būtų per silpnas argumentas ją įvesti ir atsisakyti pajamų į biudžetą. Lengvata, taikoma investicijoms į gamybos technologijų atnaujinimą, pasiteisino. Manau, ją galima būtų pratęsti. Kita vertus, Lietuvoje buvusios lengvatos visam reinvestuojamam pelniui, taikymo patirtis parodė, kad ji nebuvo efektyvi. Tai kerta per biudžeto pajamas.

- Eurais. Kada mes jį turėtume įsivesti ir ar jį reikia įsivesti? Kas atsitiks, jei Latvija eurą įsives greičiau nei Lietuva?

- Jei Latvija įsives eurą ir mes Baltijos regione liksime vieninteliai su nacionaline valiuta, prižiūrta prie euro, tai nebus gerai. Labai ilgas gyvenimas su fiksuotu kursu neįsivedant valiutos, prie kurios prižiūras litas, mažina šitos sistemos privalumus. Ko mums reikia? Reikia pigesnių kreditų, kad mus investuotojai vertintų su mažesne rizika, kuri atbaido rimtas investicijas. Todėl situacija, kai mes eurą faktiškai turime, bet formaliai neturime, yra nenormali.

Mūsų kaimynai lenkai turi erdvės svarstymui, nes tai didelė valstybė su pakankamai reikšminga ekonomika. Jie turi galimybę taikyti monetarinius instrumentus. Tai jiems padėjo išvengti didelių sukrėtimų prasidėjus finansų krizei. Tuo tarpu Lietuvai reikės priimti ryžtingus sprendimus, kai paaiškės, kad įsivesti eurą įmanoma.

Kada ateis ta diena, kai Lietuva atitiks kriterijus, būtinus įsivesti eurą, šiandien

negaliu pasakyti. Valstybės skolą ir biudžeto deficitą galime reguliuoti. Tačiau mes neturime ilgalaikių instrumentų veikti infliaciją ir palūkanų normas. Infliacija Lietuvoje nėra labai didelė, tačiau mūsų problema ta, kad euro zonos šalyse ji dar mažesnė

- Tačiau gal nereikia skubėti? Juk netyla kalbos, kad euras gali žlugti.

- Netikiu, kad euras žlugs. Į šį projektą įdėta per daug širdies, intelekto ir ekonominių pastangų. Euro žlugimas daug kam būtų katastrofa. Todėl ES šį projektą tikrai gelbės.

- Koks artimiausiu metu bus Lietuvos biudžeto deficitas, kada jis taps nulinis? Kada pradės mažėti valstybės skola?

- Norėčiau, kad tos dienos nereikėtų ilgai laukti. Deficitas stabiliai mažėja. Šiais metais jis turėtų siekti 2,5 proc. nuo bendrojo vidaus produkto (BVP). Jei ekonomika sparčiau suksis, jis mažės greičiau. Jei išsipildys niūrios prognozės, kurios piešiamos mūsų eksporto partneriams, visko gali būti.

2014 metais biudžeto deficitas priklausys nuo to, ar mes įgyvendinsime mokesčių sistemos pertvarką, ar pavyks išsukti renovaciją, nuo to, kaip seksis eksportui. Valstybės skolą tikslingiau matuoti ne pinigine išraiška, o procentiniu santykiu nuo BVP. Gali būti, kad nominali skola litais pamažu auga, tačiau augant BVP jos svoris ir skolos našta valstybei mažėja. Jei viskas vyks pagal mūsų planą, šių metų pabaigoje procentine išraiška nuo BVP valstybės skola bus šiek tiek mažesnė nei metų pradžioje.

- Ar panaikinsite kasos aparatus turguose, verslo liudijimus?

- Nepritariu tam, kad reikia atsisakyti verslo liudijimų. Veikla su jais jau apribota ir galimybių apgaudinėti valstybę sumažėjo. Kasos aparatų naikinti taip pat nesiruošiamo. Dabar mūsų laukia sunkesnis darbas – priversti tuos aparatus naudoti, nes kai kur jie pastatyti kaip baldai. Nereikia bijoti kasos aparatų, reikia bijoti nesąžiningų žmonių.

- Gal turite idėjų, kaip išgelbėti „Sodra“?

- Vienas iš pasiūlymų, kuris dabar svarstomas, yra perkelti bazinės pensijos mokėjimą iš „Sodros“ į valstybės biudžetą. Bet tada valstybės biudžete turi atsirasti naujų pajamų šaltinių. Kaip tai padaryti, galvosime. Taip pat reikia galvoti, ką daryti su socialinio draudimo mokesčiu, kurio našta žmonėms yra pakankamai didelė, reikia įvertinti galimybes jį mažinti.

- Kada atsiras valstybinis bankas?

- Mes svarstysime šios idėjos privalumus ir trūkumus. Matome, kad yra veiklos kryptys, kurios valstybei labai svarbios, tačiau komerciniai bankai jose nemato verslo. Tai studijų kreditai, renovacijos finansavimas. Valstybė turėtų likviduoti tą trūkumą.

- Kaip vertinate lietuviškų bankų stabilumą, prasidėjusį kredito unijų uždarinėjimą?

- Finansų ministerija neatsako už bankų priežiūrą. Aš pasitikiu Lietuvos banku. Tai, kad uždaromos kreditų unijos, rodo, kad priežiūros sistema realiai veikia. Lietuvos bankas esant reikalui turi imtis kraštutinių priemonių. Manau, kad kelių unijų išbraukimas iš žaidėjų sąrašo pagerins situaciją sektoriuje. Tokie sprendimai turi drausminantį poveikį.

- Jums vis primenama istorija, kai pripažinote tyčia prieš rinkimus slėpęs informaciją apie artėjančią krizę. Ar taip pasielgtumėte dar kartą?

- Aš iki šiol manau, kad buvo klaida 2008 metų pabaigoje kelti paniką visuomenėje dėl artėjančių sunkumų. Žinoma, dabar niekas nepatikrins, ar mes turėjome galimybių ne taip smarkiai smigti į duobę - kas įvyko 2009 metų pirmąjį ketvirtį. Jeigu smigimas būtų buvęs ne toks staigus, o užsitęsęs kelis ketvirčius, verslas būtų turėjęs daugiau galimybių persitvarkyti, nebūtų taip staigiai išaugęs nedarbas. Apie minkštą nusileidimą kalbėjau nuo 2007 metų, kai Seime buvo pristatomas Fiskalines drausmės įstatymas. Tai netiesa, kad aš nieko nesakiau.

- Ar tapęs ministru sulaukėte daug pinigų prašytojų, gal kas parduotuvėje paprašė bent paskolinti?

- Nė vieno. Pinigai nekrenta iš mėnulio. O ko čia eiti ir prašyti? Ministro spintelėje nėra padėta pinigų. Ačiū Dievui, parduotuvėje prie manęs neprieina ir pinigų paskolinti neprašo.

- Pastaruoju metu Lietuvoje finansų ministrai buvo pravardžiuojami buhalteriais. Ar jus žemintų toks vadinimas?

- Kas kaip nori, lai vadina. Manau, kad pravardžiavimas parodo, kad mums dar yra daug erdvės dvasiškai augti. Finansų ministro darbas - ne suvedinėti buhalterinį balansą. Tai daro specialistai. Finansų ministras sprendžia kur kas rimtesnius klausimus.

[Turi apie tai savo nuomonę? Pasidalink!](#)